Політика щодо малого та середнього бізнесу: інструменти та виклики

Д-р Олександр Кнут, Д-р Рікардо Джуччі

Німецька консультативна група в Україні

Презентація на замовлення Міністерства фінансів України

Берлін/Київ, Листопад 2010 р.

© German Advisory Group

Структура

1. Вступ
2. Політика щодо малих та середніх підприємств (МСП): пряма та непряма
3. Прямі інструменти: Німецький досвід та наслідки для України
4. Висновки
5. Контакти

© German Advisory Group

Структура

1. **Вступ**
2. Політика щодо малих та середніх підприємств (МСП): пряма та непряма
3. Прямі інструменти: Німецький досвід та наслідки для України
4. Висновки
5. Контакти

© German Advisory Group

Вступ

- Політика щодо малого та середнього бізнесу в Україні насамперед полягає в наданні податкових стимулів
- Український Податковий кодекс: податкові стимули, особливо для малих підприємств, скорочено
- Особлива увага: малі підприємці, які працюють за спрощеною системою оподаткування найбільше стурбовані щодо впливу від впровадження норм Податкового кодексу.

- **Висновок 1: Слід розробити і впровадити нові види інструментів політики щодо розвитку малого та середнього бізнесу.**

© German Advisory Group

Структура

1. Вступ
2. **Політика щодо малих та середніх підприємств (МСП): пряма та непряма**
3. Прямі інструменти: Німецький досвід та наслідки для України
4. Висновки
5. Контакти

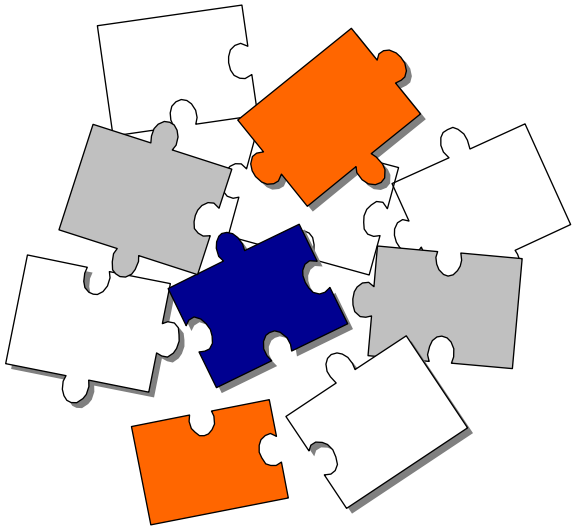
© German Advisory Group

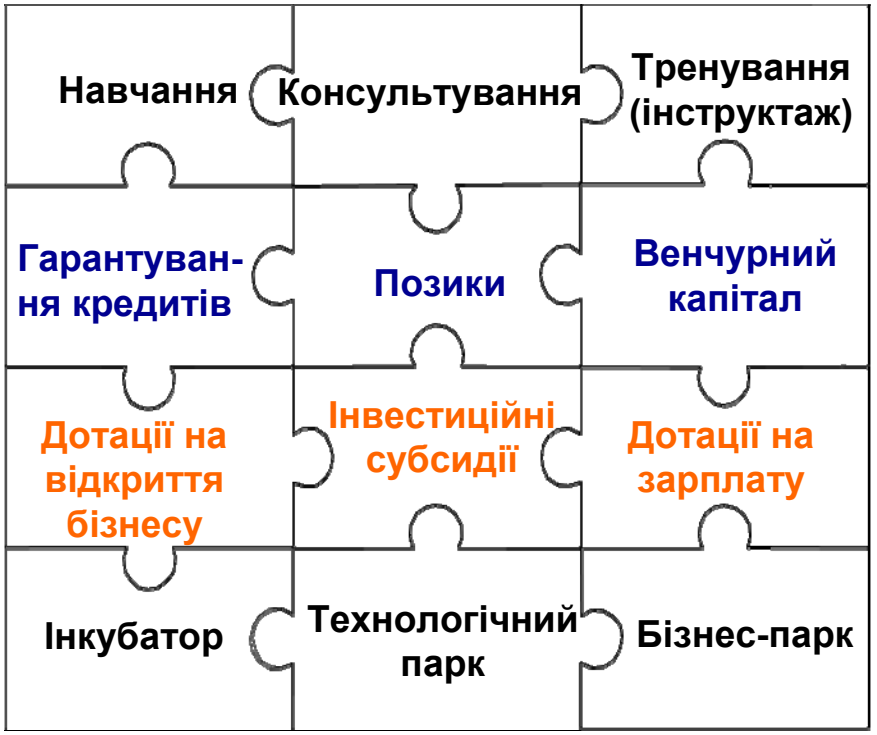
Пряма політика щодо МСП

Визначення	• Заходи, що надають індивідуальну підтримку засновникам, підприємцям та компаніям
Інструменти (міжнародний кращий досвід)	• Послуги щодо розвитку бізнесу • Доступ до фінансування: субсидії, позики, гарантування кредитів, венчурний капітал (інвестиції) • Послуги та відповідна інфраструктура
Досвід Німеччини	• Близько 1,000 різноманітних програм з питань економічної політики • Різний досвід щодо ефективності інструментів -> Увага на МСП, орієнтованому на інновації та зростання -> Вимагається співфінансування компаніями (до 50% залежно від регіону і сектору)
Політика ЄС	• Увага на МСП, орієнтованому на інновації та зростання
Можливості для України	• Широкий перелік кращих інструментів • Досвід (позитивний та негативний) інших країн: допомагає уникнути повторення помилок
Виклики для України	• Високі видатки = вплив на бюджет в короткостроковому періоді • Небезпека корупції, зловживань та структурних викривлень • Інституційні можливості для впровадження

© German Advisory Group

Інтеграція інструментів прямої політики щодо МСП в Німеччині

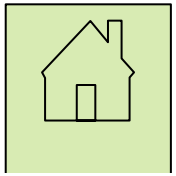

Прямі інструменти стають дедалі більш інтегрованими, але існує ще близько 1000 різних програм економічної політики в Німеччині (для конкретних цільових груп, галузей, стадій росту тощо), що призводить до деякої дублювання та неефективності

© German Advisory Group

Погляд зору підприємця

Центр надання послуг з питань відкриття бізнесу

Діє за принципами єдиного вікна

Надає базову інформацію про регіональні ринки та відкриття бізнесу (реєстрація, ліцензування тощо)

Надає інформацію про інструменти підтримки та підключає до…

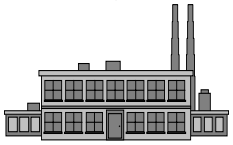
Консультаційні послуги

Навчання

Приміщення

Субсидії / дотації

Позики, гарантії

Спрощена діаграма

© German Advisory Group

Конкретні приклади: Безробітна особа хоче відкрити власний бізнес

1. Центр з надання послуг щодо відкриття бізнесу: Вся інформація щодо процедури відкриття бізнесу та можливої підтримки
2. Базове навчання підприємництву: Як написати бізнес-план?
3. Центр оцінювання: Чи є бізнес-концепція прибутковою? Чи є особа достатньо компетентною для відкриття бізнесу?
4. Тренування (інструктаж) / консультування щодо завершення написання бізнес-плану
5. Реєстрація бізнесу
6. Отримання дотації на відкриття бізнесу (із поступовим зниженням розміру)
7. Тренування (інструктаж) для молодих компаній (50% від видатків на інструктаж повинні покриватись самими компаніями)

© German Advisory Group

Непряма політика щодо МСП

Визначення	Заходи, покликані покращити загальні умови розвитку МСП – Покращення ділового середовища та рамкових умов – Сприяння підприємницьким інтересам та талантам – Розбудова позитивного іміджу підприємництва
Інструменти (міжнародний кращий досвід)	• Покращення регуляторного та адміністративного середовища • Забезпечення гнучкості зайнятості шляхом послаблення регулювання ринку праці • Поширення інформації та іміджеві кампанії • Навчання підприємництву в системі освіти
Досвід Німеччини	Позитивний досвід щодо: • спрощення обліку та обчислення податків • виключення МП з-під дії закону про захист від звільнень • навчання підприємництву та проведення іміджевих кампаній
Політика ЄС	• Найбільший пріоритет порядку денного ЄС: “Small Business Act”
Можливості для України	• Значний вплив на розвиток МСП • Немає економічних та структурних викривлень • Немає значних втрат бюджетних доходів (в середньо- та довгостроковому періоді)
Виклики для України	• Впровадження, дотримання, моніторинг та коригування реформ

© German Advisory Group

Порівняння прямої та непрямої політики щодо МСП

- **Висновок 2: Інструменти непрямої політики щодо МСП загалом можуть бути впроваджені в Україні**, оскільки вони є
  - **Дешевою**: вимагає нижчих бюджетних видатків
  - **Легкою**: нижча небезпека корупції та зловживань і, отже, легша для контролю та моніторингу

- **Висновок 3: Інструменти прямої політики щодо МСП можуть бути частково корисними для України,** оскільки вони є
  - **Швидкими:** Вплив може бути миттєвим

    (особливо зважаючи на ситуацію з підприємцями внаслідок ухвалення Податкового кодексу)

Надалі ми зосередимо увагу на інструментах прямої політики щодо МСП, оскільки це як раз було предметом запиту Міністерства Фінансів.

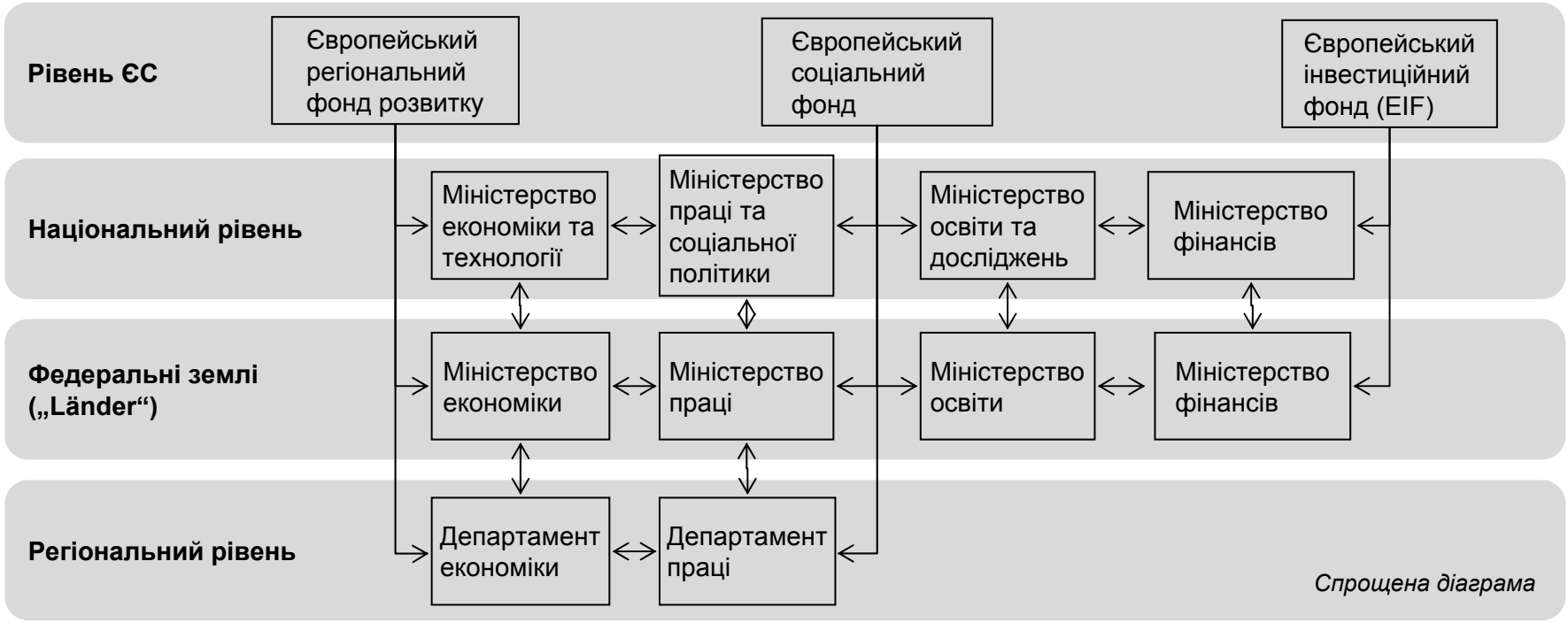
© German Advisory Group

Структура

1. Вступ
2. Політика щодо малих та середніх підприємств (МСП): пряма та непряма
3. **Прямі інструменти: Німецький досвід та наслідки для України**
4. Висновки
5. Контакти

© German Advisory Group

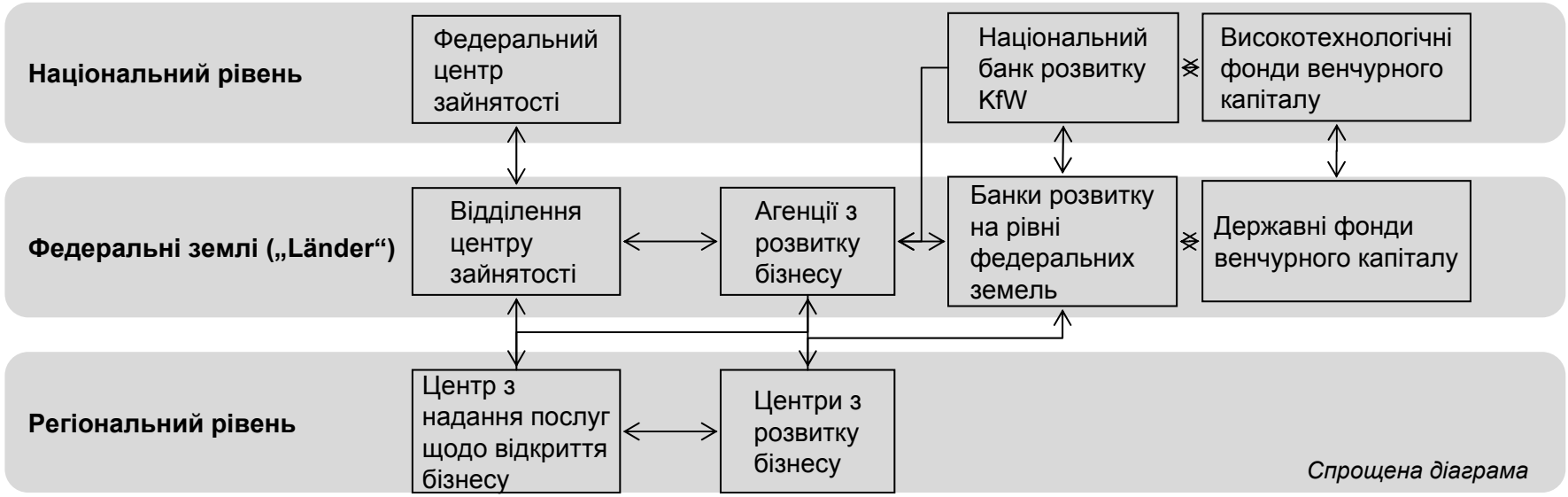
Формування політики щодо МСП в Німеччині

- В Німеччині: формування політики щодо МСП є спільним завданням відповідних державних установ на національному, федеральному та регіональному рівнях.
- Політики можуть розробляти інструменти на різних рівнях. Це пояснюється принципом ЄС щодо субсидіарності; в результаті в Німеччині існує близько 1000 програм економічної політики щодо МСП.
- Інструменти побудовані відповідно до головних принципів європейської політики щодо МСП та співфінансуються за рахунок коштів Європейських фондів.

© German Advisory Group

Впровадження політики щодо МСП в Німеччині

- Органи, що відповідають за провадження політики щодо МСП, призначають спеціалізовані інституції, які впроваджують інструменти політики
- Вимагається, щоб інституції координували свої дії одна з одною
- Для впровадження Центрів з надання послуг щодо відкриття бізнесу та Центрів з розвитку бізнесу, політики оголошують тендери, в яких можуть брати участь приватні компанії, державні агенції, неприбуткові організації, державні підприємства.
- Тендери проводяться знову кожні декілька років; в такий спосіб політики намагаються сприяти конкуренції між потенційними інституціями та, отже, постійно покращують ефективність

© German Advisory Group

Послуги з розвитку бізнесу

Мета	• Підтримка засновників та керівників-власників в підвищенні знань, кваліфікації та навичок
Інструменти (Німеччина)	• Центр з надання послуг щодо відкриття бізнесу, Центр з розвитку бізнесу • Базове навчання підприємництву • Навчання щодо бізнес-планування та бізнес-адміністрування • Консультування, надання консультаційних послуг, тренування (коучинг) • Умови: співфінансування з боку компаній (до 50%)
Можливості для України	• Позитивний вплив на людський розвиток • Дуже гнучкий інструмент • Доступність з кращого досвіду
Виклики для України	• Певна небезпека корупції і зловживань (вища для консультування, нижча для навчання) • Яка інституція повинна управляти та здійснювати моніторинг за впровадженням програм? • Наявність кваліфікованих та досвідчених викладачів / тренерів / консультантів / інструкторів?

© German Advisory Group

Послуги та потрібна інфраструктура

Мета	• Забезпечити базову інфраструктуру для новостворених та нещодавно створених компаній • Сприяти розвитку певних галузей економіки • Сприяти інноваціям
Інструменти (Німеччина)	• Інкубатор • Бізнес-парк, науковий парк, технологічний парк
Можливості для України	• Дуже потужні інструменти інноваційної політики
Виклики для України	• Наявність інноваційної бізнес-концепції? (визначення інновацій, що застосовується в Україні?) • Високі видатки, особливо високі неповоротні видатки = негативний вплив на бюджет в короткостроковому періоді • Небезпека корупції та зловживань • Небезпека структурних викривлень • Різний досвід інших країн з перехідною економікою

© German Advisory Group

Інвестиційні субсидії

Мета	• Збільшення реального капіталу • Подолання дефіциту фінансування • Сприяння розвитку певних секторів економіки

Інструменти (Німеччина)	• Гранти на інвестиції
	  • Сума інвестицій принаймні на рівні 30 000 євро,
	  • Лише довгострокові інвестиції (устаткування, тощо)
	  • До 50% інвестицій, частка залежить від галузі та регіону
	• Гранти на оплату праці для новостворених робочих місць, пов'язаних із інвестиціями
	  • Зарплати принаймні на рівні 25 000 євро на рік
	  • До 50% гранту, що видається на два роки
	  • Створені робочі місця повинні існувати принаймні 5 років

Можливості для України	• Позитивний вплив на інвестиційний клімат • Оновлення та розширення інвестиційних фондів і виробничих потужностей
Виклики для України	• Небезпека корупції та зловживань • Небезпека структурних викривлень • Негативний вплив на бюджетні видатки

© German Advisory Group

Субсидії на відкриття бізнесу

Мета	• Збільшують кількість і якість новостворених компаній

Інструменти (Німеччина)	• Гранти безробітним особам, які відкривають бізнес
	  • до 24 000 євро на особу + до 5 000 євро на обладнання
	  • Передумова: довгострокова прибуткова бізнес-концепція
	• Гранти на відкриття бізнесу з боку університетів
	  • до 30 000 євро на особу + до 23 000 євро на обладнання та тренування (коучинг)
	  • Передумова: Високотехнологічна бізнес-концепція

Можливості для України	• Позитивний вплив на інвестиційний клімат та підприємницький дух • Сприяння структурним змінам
Виклики для України	• Наявність довгостроковим прибутковим бізнес-концепціям відкриття бізнесу? • Наявність високотехнологічних бізнес-концепцій? (визначення інновацій, що використовується в Україні?) • Інституціональні: Оцінка бізнес-концепцій вимагає складніших навиків і багаторічний досвід, такі компетенції повинні бути створені • Небезпека корупції та зловживань • Небезпека структурних викривлень • Негативний вплив на бюджетні видатки

© German Advisory Group

Позики

Мета	• Подолання дефіциту фінансування

Інструменти (Німеччина)	• Позики за нижчою відсотковою ставкою та нижчим рівнем забезпечення
	• Передумови
	  • Використання для довгострокових інвестицій (устаткування тощо)
	  • Довгострокова прибуткова бізнес-концепція
	• Фінансування: Бюджет + Фонди ЄС + активи Програми відновлення Європи
	• Впровадження: банки розвитку (Національний банк розвитку KfW та 16 банків розвитку на рівні Федеральних земель) разом із комерційними банками

Можливості для України	• Позитивний вплив на інвестиційний клімат • Оновлення та розширення реального капіталу і виробничих потужностей • Подолання кредитної кризи
Виклики для України	• Інституція, що відповідає за проведення програми? (В Україні немає банку розвитку) • Критерії відбору? • Моніторинг та управління ризиками вимагає складніших навичок і довгострокового досвіду; такі компетенції повинні бути створені. • Закон про банкрутство та питання стягнення боргів? Як запобігти зловживанням із банкрутством?

© German Advisory Group

Гарантування позик

Мета	• Подолання дефіциту фінансування
Інструменти (Німеччина)	• Гарантії як замінник застави, необхідної для отримання позики від комерційних банків, до 90% суми позики гарантується державною установою • Фінансування: Бюджет + Фонди ЄС • Впровадження: Банки розвитку (Національний банк розвитку KfW та 16 банків розвитку на рівні федеральних земель) разом із комерційними банками
Можливості для України	• Подолання кредитної кризи • Позитивний вплив на ділове середовище • Позитивний вплив на розвиток та зростання МСП • Наявний кращий досвід з інших країн
Виклики для України	• Інституція, що відповідає за проведення програми? • Критерії відбору? • Моніторинг та управління ризиками? • Як запобігти корупції та зловживанням? • Закон про банкрутство та питання стягнення боргів? Як запобігти зловживанням із банкрутством?

© German Advisory Group

Структура

1. Вступ
2. Політика щодо малих та середніх підприємств (МСП): пряма та непряма
3. Прямі інструменти: Німецький досвід та наслідки для України
4. **Висновки**
5. Контакти

© German Advisory Group

Висновки

- Україні варто розробити та впровадити нові типи інструментів політики щодо розвитку МСП
- Впровадження інструментів непрямої політики щодо МСП зазвичай рекомендується, оскільки вони незначно впливають на державні фінанси та призводять до низької небезпеки структурних викривлень, корупції та зловживань
- Впровадження інструментів прямої політики щодо МСП частково рекомендується з метою відреагувати на сьогоднішню ситуацію із малими підприємцями.
  Можливі інструменти:
  - Тренінг: Вплив нового Податкового кодексу на модель бізнесу
  - Тренінг : Облік та дотримання положень Податкового кодексу
  - Консультативні послуги для підприємців, які повинні змінити форму ведення бізнесу
  - Інструктаж (коучинг) для підприємців з побоюваннями
  - Центр з надання послуг щодо відкриття бізнесу

© German Advisory Group

Кроки для розвитку і впровадження ефективних інструментів прямої політики щодо МСП

- Аналіз конкретних поточних проблем (та побоювань) підприємців в Україні та визначення цільових груп з певними потребами
- Розробка специфічних інструментів для цільових груп
- Створення окремих інституцій, що впроваджуватимуть інструменти, запобігання зловживанням та корупції
- Координація роботи інституцій та органів влади, залучених на національному, обласному та місцевому рівнях
- Моніторинг процесу реалізації
- Регулярний аналіз впливу, відповідне корегування інструментів

© German Advisory Group

Структура

1. Вступ
2. Політика щодо малих та середніх підприємств (МСП): пряма та непряма
3. Прямі інструменти: Німецький досвід та наслідки для України
4. Висновки
5. **Контакти**

© German Advisory Group

Контакти

Dr. Alexander Knuth
knuth@berlin-economics.com

Dr. Ricardo Giucci
giucci@berlin-economics.com

German Advisory Group
c/o BE Berlin Economics GmbH
Schillerstr. 59, D-10627 Berlin
Tel: +49 30 / 20 61 34 64 0
Fax: +49 30 / 20 61 34 64 9
E-mail: info@beratergruppe-ukraine.de
www.beratergruppe-ukraine.de

© German Advisory Group